

UN TEZAUR DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL II-LEA P.CHR. DESCOPERIT LA COCOȘEȘTI, COM. PĂULEȘTI, JUD. PRAHOVA

MIHAI DIMA

Tezaurul monetar pe care-l vom prezenta a fost descoperit la începutul anilor '80 în satul Cocoșești, com. Păulești, jud. Prahova. La scurtă vreme după descoperire, câteva zeci de monede au ajuns în colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova¹.

În anul 1992, neavând cunoștință de lotul de la Ploiești, Radu Ocheșeanu a publicat trei denari republicani din acest tezaur, care fuseseră aduși pentru identificare la Colecția numismatică a Muzeului Municipiului București². Întrucât cele trei monede au fost emise în anii 56, 47 și 44 a.Chr., autorul presupunea că depozitul monetar în discuție aparține categoriei de tezaure în care ponderea emisiunilor republicane târzii este foarte mare și îl data în epoca lui Augustus.

Dacă monedele publicate se încadrează foarte bine în structura lotului de la Ploiești, așa încât nu există dubii în privința apartenenței lor la același tezaur, ipoteza conform căreia am avea de-a face cu un depozit monetar îngropat cel târziu în primele două decenii ale secolului I p.Chr. s-a dovedit inexactă. Pe lângă denari romani republicani, între monedele de la Ploiești se găsesc denari imperiali și o drahmă, care plasează data încheierii tezaurului de la Cocoșești la începutul secolului al II-lea p.Chr. Cea mai veche piesă din acest lot a fost emisă în anul 129 a.Chr., de Q. Pilipus. Cea mai recentă este o emisiune din timpul lui Traian, datată în anul 108 p.Chr.

Până de curând lipseau informațiile referitoare la condițiile descoperirii tezaurului de la Cocoșești. Nu dispuneam decât de o indicație indirectă privind perioada în care acesta a ieșit la lumină³. În luna februarie a anului 2001 însă, prin intermediul doamnelor Elisabeta Savu și Luciana Carp de la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, am intrat în legătură cu Dumitru Iordache, cel ce a descoperit, în urmă cu 40 de ani, tezaurul pe care îl prezentăm acum. În consecință, la începutul lunii martie, am efectuat o deplasare în satul Cocoșești, unde am aflat, de la descoperitor, locul și condițiile în care au fost găsite monedele. Mai mult decât atât, D. Iordache mai păstra încă un lot de 44 de piese din tezaur, pe care le-am putut vedea pentru scurt timp.

Așadar, „prin 1961–1962”, în timp ce participa la lucrările de amenajare a unui drum prin pădurea Bleaja, situată în marginea estică a satului Cocoșești, D. Iordache a găsit, sub o buturugă, cioburile unui vas și un număr mare de monede.

Deși mai erau și alți oameni prin preajmă, și-a însușit comoara fără să o împartă cu nimeni.

În scurtă vreme, tezaurul, care cuprindea inițial aproximativ 350 de monede, a început să se disperseze. Cea mai mare parte a pieselor, circa 200, au fost vândute unui țigan, care le-ar fi topit. „Vreo 40” au fost oferite spre achiziție muzeului de istorie din Ploiești, împreună cu cioburile vasului, iar restul au rămas la descoperitor. În cursul anilor, acesta a mai înstrăinat un anumit număr de piese, rămânându-i în prezent numai 44.

Deși ne-a arătat monedele pe care le mai avea, D. Iordache nu ne-a permis să facem mulaje și nici fișe complete, invocând lipsa timpului. Totuși, în răstimpul de aproape o oră pe care ni l-a rezervat, am reușit să separăm piesele pe emitenți, să notăm structura lotului și descrierea a 34 de exemplare. Am constatat că, în mare măsură, considerațiile făcute pe baza monedelor studiate anterior rămâneau valabile (tabelul I). Dintre acestea, poate cea mai importantă, privind data la care se încheie tezaurul, era confirmată, întrucât cele mai recente monede erau emise în timpul consulatului al V-lea al lui Traian.

Tabelul I

Structura lotului de monede rămas la descoperitor (44 de exemplare)

Domnie	Număr de exemplare	Emitent	Număr de exemplare
Denari republicani	5	Denari republicani	5
Marcus Antonius	1	Marcus Antonius	1
Nero	1	Nero	1
Galba	1	Galba	1
Vespasian	15	Vespasian	14
		Domitian	1
Titus	2	Divus Vespasianus	2
Domitian	6	Domitian	6
Nerva	3	Nerva	3
Traian	9	Traian	9
Neprecizat	1	Neprecizat	1

În acest moment avem informații despre 79 de monede din tezaurul de la Cocoșești, ceea ce reprezintă aproape un sfert din întreaga descoperire.

Denarii republicani reprezintă 24,05% din totalul pieselor cunoscute (19 exemplare). Este vorba despre emisiuni diferite, eșalonate pe un interval de timp cuprins între anii 129–32/31 a.Chr. O frecvență mai mare o au monedele emise între anii 80–71 și 50–41 a.Chr. (câte 4 exemplare). Un loc aparte în cadrul acestei categorii de piese îl ocupă emisiunile lui Marcus Antonius pentru legiuni. În tezaurul de la Cocoșești aflăm un singur exemplar. Trei dintre monedele republicane au fost emise de monetării neprecizate, dintre care una ar putea fi localizată la Efes, iar alta în Africa. Celelalte 16 provin din atelierul de la Roma.

Seria denarilor imperiali începe cu două emisiuni de la Nero (2,53%), după care urmează: Galba 1 (1,26%), Vespasian 22 (27,84%), Vespasian: Domitian 4 (5,06%),

Titus: Divus Vespasianus 2 (2,53%), Titus: Domitian 1 (1,26%), Domitian 8 (10,12%), Nerva 4 (5,06%), Traian 14 (17,72%). Toți denarii imperiali au fost bătuți la Roma. Aceștia li se adaugă o drahmă emisă în Lycia, la începutul domniei lui Traian (1,26%). O singură monedă (1,26%) nu a fost identificată.

Cea mai recentă dintre cele 79 de piese din tezaurul de la Coccoșești despre care avem informații în prezent este datată, conform cronologiei Hill⁴, în anul 109.

Tabelul II

Structura tezaurului de la Coccoșești (79 de exemplare)

Domnie	Număr de exemplare	% din total	Emitent	Număr de exemplare	% din total
Denari republicani	18	22,78	Denari republicani	18	22,78
Marcus Antonius	1	1,26	Marcus Antonius	1	1,26
Nero	2	2,53	Nero	2	2,53
Galba	1	1,26	Galba	1	1,26
Vespasian	26	32,91	Vespasian	22	27,84
			Domitian	4	5,06
Titus	3	3,79	Domitian	1	1,26
			Divus Vespasianus	2	2,53
Domitian	8	10,12	Domitian	8	10,12
Nerva	4	5,06	Nerva	4	5,06
Traian	15	18,98	Traian	15	18,98
Neprecizat	1	1,26	Neprecizat	1	1,26

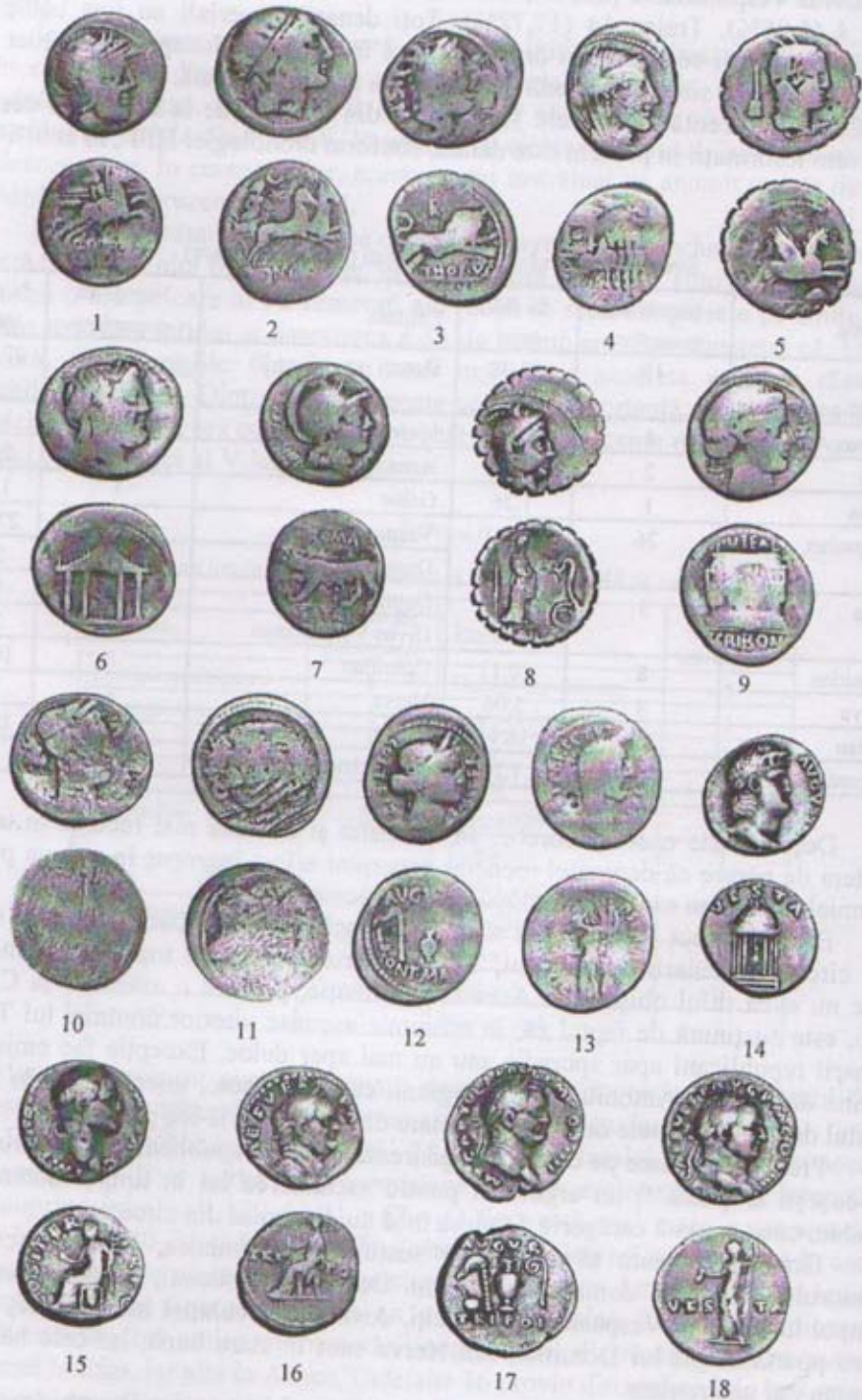
Deși nu este exclus, teoretic, să fi existat și monede mai recente în tezaur, suntem de părere că depozitul monetar prezentat a fost îngropat în a doua parte a domniei lui Traian sau nu mult după moartea acestui împărat.

Este cunoscut faptul că, la scurt timp după cucerirea Daciei, au fost retrași din circulație denarii republicani, Traian „poruncind să fie topită orice monedă care nu avea titlul obișnuit”⁵. Această informație, pe care o avem de la Cassius Dio, este susținută de faptul că, în tezaurele ascunse ulterior domniei lui Traian, denarii republicani apar sporadic sau nu mai apar deloc. Excepție fac emisiunile bătute de Marcus Antonius pentru legiuni, care se găsesc, uneori chiar în număr destul de mare, în unele depozite monetare din secolul al II-lea p.Chr.

Procentajul mare pe care îl înregistrează denarii republicani în tezaurul de la Coccoșești ar putea fi un argument pentru ascunderea lui în timpul domniei lui Traian, când această categorie de piese încă nu dispăruse din circulație.

Gradul de uzură al monedelor susține, de asemenea, ipoteza ascunderii tezaurului în timpul domniei lui Traian. Denarii republicani, dar și cei emiși în timpul lui Nero și Vespasian, sunt tociți, dovadă a circulației îndelungate; piesele care poartă efigia lui Domitian sau Nerva sunt în stare bună, iar cele bătute de Traian par necirculate.

Pe lângă tezaurul de la Coccoșești, în Muntenia se cunosc alte trei tezaure din aceeași perioadă, toate provenind din jud. Prahova sau din imediata lui vecinătate.

Pl. I. Monede din tezaurul de la Cocoșești.

Pl. II. Monede din tezaurul de la Cocoșești.

Unul dintre acestea, descoperit la Râfova, jud. Prahova⁶, are cele mai recente piese din anul 108⁷. Conform informațiilor succinte oferite de B. Mitrea în cronică descoperirilor monetare din revista *Dacia*, celelalte două tezaure se încheie cu emisiuni din ultimii ani de domnie ai lui Traian, respectiv 114–117. Ne referim la tezaurul de la Crivăț, jud. Dâmbovița⁸, și la cel numit convențional „Prahova”⁹, deoarece nu se cunoaște exact în ce localitate din acest județ a fost descoperit.

În catalogul de mai jos sunt cuprinse monedele din tezaurul de la Cocoșești păstrate la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova.

CATALOG

DENARI REPUBLICANI¹⁰

Q. PILIPVS

1. AR ↗ 3,44 g; 16,5×17,1 mm.
Crawford 259/1, Roma, anul 129 a.Chr.

MN. AQVIL

2. AR ↖ 3,35 g; 17,9×19,5 mm.
Crawford 303/1, Roma, anul 109 sau 108 a.Chr.

L. THORIVS BALBVS

3. AR ↘ 3,25 g; 16,8×19,8 mm.
Crawford 316/1, Roma, anul 105 a.Chr.

L. RVBRI DOSSENI

4. AR ↘ 3,48 g; 15,4×18,6 mm.
Crawford 348/2, Roma, anul 87 a.Chr.

L. PAPI

5. AR ↘ 3,30 g; 17,4×19,2 mm.
Crawford 384/1, Roma, anul 79 a.Chr.

M. VOLTEI M. F

6. AR ↙ 3,50 g; 17,7×19,4 mm.
Crawford 385/1, Roma, anul 78 a.Chr.

P. SATRIENVS

7. AR ← 3,28 g; 16,4×17,6 mm.
Crawford 388/1 b, la noi pe av.
LXXXVIII, Roma, anul 77 a.Chr.

L. ROSCI FABATI

8. AR ↙ 3,80 g; 17×17,6 mm.
Crawford 412/1, Roma, anul 64 a.Chr.

LIBO

9. AR ↓ 3,50 g; 17,2×19,2 mm.
Crawford 416/1 a, Roma, anul 62 a.Chr.

C. MEMMI C. F

10. AR → 3,16 g; 17,8×18,9 mm.
Crawford 427/1, Roma, anul 56 a.Chr.

L. PLAVTIVS PLANCVS

11. AR → 3,37 g; 18,4×19,4 mm.
Crawford 453, Roma, anul 47 a.Chr.

COS. TERT. DICT. ITER. AVGVR PONT. MAX

12. AR ↘ 3,58 g; 16,9×19 mm.
Crawford 467/1 a, monetărie neprecizată,
anul 46 a.Chr.

L. AEMILIVS BVCA IIIVIR M. METTIVS, P. SEPVLLIVS MACER C. COSSVTIVS MARIDIANVS AAA FF

13. AR ↑ 3,07 g; 17,3×19,3 mm.
Crawford 480/10, Roma, anul 44 a.Chr.

DENARI IMPERIALI¹¹

Nero

14. AR ↓ 3,40 g; 15×16,7 mm.
RIC, I, 58, anii 63–68; BMC, I, 104, anii
64–68; RIC, I², 62, anii 65–66.

Vespasian

15. AR ↓ 3,00 g; 16,1×17 mm.

RIC, II, 10; anii 69-71; BMC, II, 30, anii 69-70.

26. AR \sphericalangle 3,20 g; 16,5×17,8 mm.

RIC, II, 37, anii 70-72; BMC, II, 59, dar la noi pe avers: ... AE · S VES - P AV ..., anii 70-71.

27. AR \sphericalangle 3,25 g; 17,4×19 mm.

RIC, II, 42; BMC, II, 64, dar la noi pe avers: IMP CAES VESP AVG PM COS IIII, iar pe revers: AVGVR / TRI POT; anii 72-73.

28. AR \downarrow 3,23 g; 17,8×18,4 mm.

RIC, II, 50; BMC, II, 71, dar la noi pe avers: IMP CAES VESP AVG PM COS IIII, iar pe revers: VES - TA; anii 72-73.

29. AR \sphericalangle 3,16 g; 18,2×19 mm.

RIC, II, 67; BMC, II, 105, dar la noi pe avers: IMP CAES - VESP AVG CEN; anul 73.

30. AR \sphericalangle 3,00 g; 18,4×19,9 mm.

RIC, II, 90; BMC, II, 161, dar la noi pe avers: IMP CAESAR - VESPASIANVS AVG, iar pe revers: PON MAX - TR P COS VI; anul 75.

31. AR \sphericalangle 2,85 g; 18×19,9 mm.

RIC, II, 96; BMC, II, 177, dar la noi pe avers: IMP CAESAR - VESPASIANVS AVG; anul 76.

32. AR \downarrow 3,15 g; 16,6×19,4 mm.

RIC, II, 124 a; BMC, II, 276, dar la noi pe avers: IMP CAESAR - VESPASIANVS AVG; anii 75-79.

Vespasian: Domitian

33-25. AR \sphericalangle 3,35 g; 17,5×19,6 mm;

\sphericalangle 2,97 g; 16,8×18,3 mm;

\sphericalangle 3,00 g; 19,9×20,7 mm;

RIC, II, 238; BMC, II, 195; anul 76.

Titus: Domitian

34. AR \sphericalangle 3,20 g; 17,3×18,7 mm.

RIC, II, 42; BMC, II, 83; anul 80.

Domitian

27. AR \sphericalangle 3,34 g; 18,3×19,5 mm.

RIC, II, 150; BMC, II, 168, dar la noi pe revers: IMP XXI C - OS XV CENS P P P; anul 90.

28. AR \sphericalangle 3,30 g; 19,2×19,7 mm.

RIC, II, 188; BMC, II, 224; anul 95.

Nerva

29. AR \downarrow 3,58 g; 17,5×19,3 mm.

RIC, II, 15; BMC, III, 30; anul 97.

Traian

30. AR \sphericalangle 3,30 g; 17,7×18,7 mm.

RIC, II, 49; BMC, III, 90, dar la noi pe revers: P · M · TR · P · COS IIII · P P; anii 101-102; Hill 125, anul 102.

31. AR \sphericalangle 3,35 g; 17,3×19,2 mm.

RIC, II, 59; BMC, III, 103, dar la noi pe revers: PM TR · P · - COS · IIII · P · P; anii 101-102; Hill 132, anul 102.

32. AR \sphericalangle 3,08 g; 17×17,9 mm.

RIC, II, 204; BMC, III, 230, pl. 13, nr. 11, dar la noi pe avers: IMP TRAIANO AVG GER DAC - P M TR P COS V P P; anii 103-111. Hill 197, anul 104.

33. AR \sphericalangle 3,60 g; 18,1×19,2 mm.

RIC, II, 174; BMC, III, 196; anii 103-111; Hill 346, anul 107.

34. AR \sphericalangle 3,05 g; 17,6×19 mm.

RIC, II, 121; BMC, III, 301; anii 103-111; Hill 482, anul 108.

Lycia: Traian

35. AR \sphericalangle 2,95 g; 17,3×18,6 mm.

SNG von Aulock, 2, nr. 4267-4268, dar la noi pe avers: AYT KAIC NEP TPAIA - NOC CEB ΓEPM; C. Găzdac, *Ephemeris Napocensis*, 6, 1996, p. 149, nr. 611; anii 98-99.

NOTE

¹ Pieseile sunt înregistrate la nr. inv. 920730-920761. Mulțumim încă o dată doamnei Elisabeta Soru pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție, în vederea publicării, acest tezaur.

² R. Ocheșeanu, CAB, 4, 1992, p. 333-339; Gh. Poenaru Bordea, B. Mitrea, *Dacia, N.S.*, 37, 1993, p. 312, nr. 29. Și aceste piese se păstrează tot la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Brașov.

³ R. Ocheșeanu, *op.cit.*, p. 333.

⁴ Ph.V. Hill, *The Dating and Arrangement of the Undated Coins of Rome A.D. 98-148*. Londra, 1970, p. 140, nr. 489. Piesa se găsește în lotul rămas în posesia lui D. Iordache.

⁵ Cassius Dio, LXVIII, 15.

⁶ B. Mitrea, SCN, 2, 1958, p. 167-168.

⁷ Ph.V. Hill, *op.cit.*, p. 140. Tezaurul de la Râfov se găsește la Institutul de Arheologie din București, inv. 107. Am putut verifica acest tezaur cu permisiunea domnului profesor Gh. Poenaru Bordea, căruia îi mulțumim și pe această cale.

⁸ B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 25, 1981, p. 385, nr. 116; idem, *Dacia*, N.S., 30, 1986, 1-2, p. 192, nr. 10. Din acest tezaur au fost recuperate 480 de monede romane republicane și imperiale. Între acestea se află și un denar din timpul domniei lui Antoninus Pius, care se pare că nu aparține aceleiași descoperiri; cf. V. Drob, *Repertoriul numismatic al județului Dâmbovița*, mss.

⁹ B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 23, 1979, p. 374, nr. 72.

¹⁰ În colecția D. Iordache se păstrează următoarele emisiuni: Q. ANTO. BALB PR, Crawford 364/1d, Roma, anii 83-82 a.Chr.; P. CREPVS I, Crawford 361/1, Roma, anul 82 a.Chr.; C. PUBLIC Q.F., Crawford 380, Roma, anul 80 a.Chr.; Q. POMPEI RVFI, Crawford 434, Roma, anul 54 a.Chr.; CAESAR, Crawford 458, Africa, anii 47-46 a.Chr.; ANT. AVG. III. VIR. R.P.C., Crawford 544, monetărie în mișcare însoțindu-l pe Marcus Antonius, anii 32-31 a.Chr.

¹¹ Toți denarii imperiali au fost bătuți la Roma.

A HOARD FROM THE BEGINNING OF THE 2nd CENTURY DISCOVERED AT COCOȘEȘTI, PĂULEȘTI COMMUNE, PRAHOVA COUNTY

ABSTRACT

The author presents a hoard of about 350 Roman republican and imperial coins found in 1961 or 1962 at Cokoșești, Păulești commune, Prahova county.

The author studied 79 coins from this hoard, from which 35 are preserved in the numismatic collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology and 44 in the discoverer's collection. This batch of 79 coins comprises 19 Roman republican denarii, 58 Roman imperial denarii (Nero 2, Galba 1, Vespasian 22, Vespasian: Domitian 4, Titus: Divus Vespasianus 2, Titus: Domitian 1, Domitian 8, Nerva 4, Trajan 14) and a drachm struck in Lycia for Trajan. One coin remained unidentified.

The latest coin of the hoard was struck in A. D. 109 (Hill, p. 140, no. 489). This coin remained in the discoverer's collection.

A few fragments of a ceramic vessel were also recovered.

Up to this moment, other three hoards discovered in Wallachia which end with coins from Trajan are known.

EXPLANATION OF THE FIGURES

Pl. I-II. Coins from the Cokoșești hoard.

Table I. Cokoșești hoard. The structure of the batch remained in the discoverer's collection (44 coins).

Table II. The structure of the Cokoșești hoard (79 coins).